- 107 -

MÂÛN SÛRESİ

Mushaf'taki sıralamaya göre kitabımızın 107., Nüzûl sıralamasına göre 17., Mufassal sûreler kısmının on beşinci grubunun beşinci sûresi olan Mâûn sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. Âyetlerinin sayısı 7'dir.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

Hamd yalnız ve yalnız âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Allah'ın Rasûlü'ne, O'nun pâk aile halkına ve ashabına olsun. Rabbimiz bizden kabul buyur. Çünkü sen her şeyi işitensin, her şeyi bilensin.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

1. "Ey Muhammed! Dini yalan sayanı gördün mü? 2-3. Öksüzü kakıştıran, yoksulu doyurmağa yanaşmayan kimse işte odur. 4. Vay o namaz kılanların haline ki: 5. Onlar kıldıkları namazdan gafildirler. 6. Onlar gösteriş yaparlar. 7. Onlar (eğreti olarak) basit şeyleri dahi vermezler."

Kulluk kitabımızın 107 sırasına yerleştirilmiş Eraeyte, Din, Mâ-ûn gibi isimlerle anılan Kur'an hakkında söz söyleme hakkına sahip olan âlimlerimizden kimilerinin Mekkî, kimilerinin Medenî, Âlûsî gibi kimilerinin de yarısı Mekkî yarısı Medenî dedikleri, Mekkî bölümünün (a.s)Bin Vail, Medenî bölümünün de meşhur Medineli münâfık Abdul-lah Bin Übey bin Selül hakkında indiği söylenen bir sûreyle karşı kar-şıyayız.

Sûrede Mâûndan söz edildiği, Mâûnun da zekât olduğunu an-layanlar sûrenin Medenî olduğunu söylemişler. Ama Mâûnun zekâtın dışındaki sadakalar da olabileceğini iddia edenler de sûrenin Mekkî olduğunu söylemişler. Yine sûrede nifaktan ve münâfıklardan söz e-dilmesi de sûrenin Medenî olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Çünkü münâfık Medine toplumunun insanıdır. Münâfık Medine toplu-munda görülür. Mekke'de münâfık yoktur. İslâm'ın ve Müslümanların zayıf olduğu bir toplumda münâfıklığa gerek de yoktur. Kâfir böyle bir toplumda kâfirliğini gizleme zarureti duymaz. Ama Medine toplumun-da, yâni İslâm'ın ve Müslümanların güçlü olduğu toplumlarda kâfir ya korkusundan, ya da menfaatlerini kaybetmemek için Müslüman gö-rünme zarureti duyabilir.

Sûrede gösteriş için namaz kılanlardan söz ediliyor. Mekke'de böyle bir şey yoktu. Mekke'de gerçek bir Müslüman için bile namaz kılmak ve cemaate katılmak çok zor bir olaydı. Gizli gizli namaz kılı-yordu Müslümanlar. Böyle bir ortamda ben Müslümanım demek bile âdeta işkenceye adaylığını koymaktı. Böyle bir ortamda Müslüman ol-madıkları halde ben de Müslümanım diye gösteriş için namaza ko-şanlar değil, îman ettikleri halde sosyal statülerini kaybetmemek için kimi zayıf Müslümanlar îmanlarını bile gizlemek durumundaydı. İşte bu sebeplerden ötürü bu sûrenin Medenî olduğunu söyleyenler ol-muşsa da âlimlerimizin ekseriyetinin görüşü sûrenin Mekkî oluşudur doğrusunu Allah bilir diyoruz.

Sûrede âhireti, âhiretteki hesap ve kitabı reddeden, yalan sa-yan ve bu ölüm ötesi hayatı yalanlama konusunun her ikisinin de or-tak özelliği olduğu iki grup insan anlatılır. Bunlardan birincisi kâfirler. Allah'a inanmayan, Allah'a kulluğa yanaşmayan, Allah'la iyi bir ilişki içinde olmayan, bu yüzden de Allah kullarıyla iyi bir ilişki içine girme-yen, Allah kullarına iyi davranmayan, Allah'ın kendilerine lütfettiği sa-yısız lütuf ve nîmetlerine karşı nankör davranan, ölüm ötesi hayatı in-kâr eden, yaşadıkları bu hayatın sonunda karşı karşıya gelecekleri hesabı kitabı yalanlayan, randevu gününü reddeden ve hayatlarını bu inanca bina eden kâfirler.

İkincisi dilleriyle Allah'a ve Allah'tan gelen hayat programına i-nandıklarını iddia ettikleri halde hayatlarıyla bunu yalanlayan, hayat-larını Allah için Allah'ın belirlediği yasalar çerçevesinde değil de in-sanlar için yaşayan, Amellerinde hareketlerinde Allah'ın rızasını değil de insanların hatırını gözetleyen, riya, gösteriş için namaz kılan mü-nâfıklar.

Bu iki insan tipinin anlatıldığı sûrede Rabbimiz önce kâfirlerin karakteristik özelliklerini anlatır. Onlar dini, din gününü yalanlarlar, ye-timi itip kakarlar, toplumda sosyal ve siyasal dayanağı olmayan gari-banları hor görüp onlara zulmederler, fakir fukaranın hakkını gasp e-dip onlara vermezler. Münâfıklara gelince onlar da namazlarından gaflet ederler, namazlarını gösteriş için kılarlar, ya da onlar aslında namaz kılmazlar da namaz gösterisinde bulunurlar, namazı vaktinde kılmazlar, namazı Allah'ın istediği şekilde kılmazlar buyurulmaktadır.

Evet sûrede özellikleri anlatılan bu insan grupları şahsında, âhirete inanmamanın, ölüm ötesi hayatın hesap ve kitabını reddetme-nin ve bu inanca dayalı dünyada sorumsuzca bir hayat yaşamanın in-sanı ne hale getirdiği, böyle bir hayatın insanı Nasıl insanlıktan çıka-rıp, tüm insani ve ahlâkî değerlerden sıyırıp Nasıl canavarlaştırdığı anlatılmaktadır. Âhireti inkâr edip ölüm ötesi hayatın hesabını reddet-menin insanlarda ne gibi ahlâkî düşüşler meydana getireceği gözler önüne serilmektedir.

İlk âyetlerinde itikadî nifakı son iki âyetinde de ameli nifakı or-taya koyan ve yedi kısa ayetten meydana gelen bu sûre, küfür ve i-man hususunda geçerli olan anlayışı kökünden değiştirebilecek güçte gerçekleri ele almaktadır. Bu din gösteriş ve şekil dini değildir. İbadet ve hareketlerdeki samimiyete ve feragate büyük önem veren İslâm, bu samimiyetin salih amele ve yeryüzünü imar eden bir dinamizme dönüşmesini emreder. Ayrıca bu din, muhtevası bir birinden ayrı bö-lük-pörçük gerçeklerden oluşmuş bir din de değildir. İnsan onun bir kısmına uyup bir kısmını terk ettiği takdirde görevini yapmış sayılmaz. Bu din mütekâmil bir nizamdır. İbadet ve mükellefiyetleri iç içedir. Fer-di ve içtimaî emirleri birbirini destekler. Hepsinin de gayesi insanları yüce bir hedefe yöneltmektir...

İnsan, diliyle müslüman olduğunu, bu dini tasdik ettiğini söyle-yebilir; namaz da kılabilir; namazın dışındaki diğer hükümleri de yeri-ne getirebilir. Bütün bunları yaptığı halde, yine de gerçek imandan ve gerçek tasdikten uzak, hem de çok uzak kalabilir. Çünkü bu gerçekle-rin bazı alametleri vardır ki, onlar bu imanın varlığının delilidir. Bu ala-meti taşımadan insan ne kadar diliyle söylerse söylesin, ne kadar iba-det ederse etsin, gerçek imana ve gerçek tasdike eremez. Asr sûre-sinde de belirtildiği gibi, iman gerçeği bir kalpte yer edince o kalp o anda harekete geçer ve salih amel şeklinde de imanın varlığını gös-terir.

Bu hareket olmayınca onun varlığı için bir delil yok demektir. İşte bu surenin ayetleri de aynı gerçekleri dile getirmektedir.

Sureyi iki kısımda ele almak mümkündür. a) Yetimin hakkını yiyen, ona babasından kalan mirası vermeyen, ayrıca bir yetim, çare-sizlik içinde ona gelince onun ihtiyacını karşılamadan onu itip kakarak kovan ve yoksulun açlığı ile ilgilenmeyen kimselerin durumu şiddetli tehdit ifade eden bir üslupla bize bildirilmektedir. Onlar İslâm'ı inkâr eden, hesap gününe inanmayan kimseler olarak takdim edilmektedir: "Gördün mü o, dini yalanlayanı" (1). Dini yalanlamak ahiret günündeki hesaba çekilmeyi ve cezayı inkâr etmek demektir. Kur'an ıstılahında "dîn" amellerin ahiretteki karşılığı olarak kullanılır: İşte, o dini yalan-layan, yetimi itip kakan, yoksulu doyurmaya teşvik etmeyendir. (2-3) Bu sûrenin; cimrilikleri, yoksullara, düşkünlere eziyet ve onları hor gö-rüp itip kakmaları ile tanınan, as İbn Vâil, Velid İbn Âiz ve Ebû Süfyân hakkında nazil olduğu şeklinde muhtelif rivayetler bulunmaktadır.

Yetimi ve düşkünü horlayarak itip kakan, ona işkence eden kimselerin durumu, dini yalanlamaktadır. Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimse, Allah Teâlâ'nın bu büyük ithamı karşısında, ür-pererek, etrafındaki yetim, yoksul ve ihtiyaç sahiplerinin hukukunu hassas bir şekilde gözetecek, onların ihtiyaçlarını karşılayacaktır. Bu, müminin iman etmekle girmiş olduğu ahlâkî kalıbın gerektirdiği bir ha-reket tarzıdır. b) Kıldıkları namazdan gâfil olanlar ve gösteriş için na-maz kılanların ahiret gününde karşılaşacakları acıklı azap vurgula-nıyor: "Vay o namaz kılanların haline, ki onlar, kıldıkları namazdan habersizdirler; onlar, gösteriş yaparlar"(4, 5, 6).

Bu namaz kılıcılar, nifak içerisinde bulunan tiplerdir. Onların kıldıkları namaz, zahiri bir şekilden ibaret kalmakta, kalplerinde hiç bir manevi iz bırakmamaktadır. Kıldıkları namazlardan gâfil olanlar iba-resi; namazlarını vaktinde kılmayıp tehir eden, halkın huzurunda kıldı-ğı halde, yalnız kalınca namazı terk eden münafıkları haber vermek-tedir. Onlar görünürde namazlarını kılarak, müminlerden görünmek suretiyle bir takım dünyevî menfaatler elde etmek isterler. Onlar için namazını dosdoğru kılan, salih insanlar denmesi, hoşların gider. Al-lah'a değil de, kendi nefislerine tapınmış olurlar. Bu tiplerin, inanan in-sanları kandırmaları mümkündür. Çünkü İslâm, zahire göre hüküm vermeyi emreder. Kalplerde olanı ise, yalnız Allah Teâlâ bilebilir. Na-mazı kılmak veya terk etmek karşılığında bir şey görmeyeceklerini zannedip Allah'ın dinini kendilerine kalkan yapanların ne kadar büyük bir gaflet ve sapıklık içinde olduğunu Allah Teâlâ bu ayetleri ile bize haber vermektedir.

Ayrıca namaz kılan herkes bu vesile ile uyarılmaktadır. Allah Teâlâ nifak içerisinde ibadet edenlerin durumunu şu ayeti kerime ile de açıklığa kavuşturmaktadır: Şüphe yok ki münafıklar güya (akıllarınca zahiren mümin

görünüp kalplerinde küfrü gizlemekle) Allahu Teâlâ’yı aldatmak isterler. Halbuki O, (oyunlarını ve) hilelerini başlarına geçirendir. Namaza kalktıkları zaman da tembelce kalkarlar. İnsanlara gösteriş yaparlar ve Allah’ı ancak (insanların huzurunda) birazcık anarlar" (Nisâ,142). İşte kalpleri nifakla dolu bu insanların en önemli özelliklerinden biri, Allah Teâlâ'nın şu sözü ile ifade edilir: "Onlar, başkasına en ufak yardımı esirgerler" (7). Bu sure, ibadetlerin görünüşlerinin Allah indinde bir değerinin olmadığını, ibadetleri ifâ ederken onların hakikatlerini yaşamanın ve yalnız Allah için yapmanın gerekliliğini tebliğ etmektedir.

Bu mukaddimeden sonra inşallah sûrenin âyetlerini tek tek tanımaya başlayabiliriz.

1. “Ey Muhammed! Dini yalan sayanı gördün mü?”

“Eraeyte” ifadesi ***“Elem tera”*** ifadesinden farklıdır. ***“Eraeyte”*** gözle görmek anlamına geldiği gibi aynı zamanda düşünmek, anlamak anlamlarına da gelmektedir. Fil sûresinde olduğu gibi Rasulullah Efendimizin fil olayını bizzat gözle görmesi mümkün değildir. Çünkü bu Rasulullah efendimizin daha dünyaya gelmesinden önce gerçekleşmiş bir hadise olarak bilinir. Halbuki bu sûrede anlatılan dini yalanlayanları ve öteki özellik sahiplerini Allah’ın Resûlü bizzat gözleriyle görüyordu. Onun içindir ki önce Rasulullah efendimize, sonra da onun şahsında hepimize, tüm akıl sahiplerine gördün mü? Bildin mi? Anladın mı? diyor Rabbimiz. Şöyle bir bakın etrafınıza çok rahat göreceksiniz. Kimi?

Dini yalanlayanı, dini yalan sayanı gördün mü? Tanıyıp anladın mı? Tabii bu cevap bekleyen bir soru değildir. Dinle, onu sana ben anlatayım demektir bunun manası. Ya da muhatabı dini yalan sayan kimseleri tanımaya dâvet veya dini yalan sayan kimselerin karakteristik özellikleri üzerinde düşünmeye dâvettir.

Burada yalanlanan dinden kasıt, ya İslâm, Allah’ın yeryüzüne gönderdiği hayat tarzı, Allah’ın belirlediği yaşam biçimidir. Ya da âhi-ret günü, âhiret günü gerçekleşecek hesap ve kitaptır. Zaten Kitap ve sünnetin ortaya koyduğu hayat programını, yani dini yalan sayan bir kimsenin âhireti de âhiretteki hesap kitabı da yalanlaması kaçınılmazdır. Dini reddeden bir kimsenin âhirete îman etmesi mümkün değildir.

Şu anda da çevremizde âhiretteki hesap kitabı yalan sayan yığınlarla insan görüyoruz. Dikkat ederseniz âyet-i kerîmede dini inkâr edenler denmiyor, dini yalan sayanlar, dini yalanlayanlar deniyor. “Kezzebe” inkâr etmek değildir aslında. “Kezzebe” bir şeyi kabul etmekle birlikte gereğini yerine getirmemek

demektir. Adam anlıyor, kabullendiğini söylüyor ama bu kabulün gereğini yerine getirmiyor. İşte yalan saymak budur.

Meselâ diyorsunuz adama: Arkadaş dışarı mı çıkıyorsun? Aman dikkat et! Dışarıda çok şiddetli soğuk var, kar yağıyor! Aman pardösünü giymeden çıkma! diyorsunuz. Adam denileni anlıyor, kabulleniyor, kar nedir? Soğuk nedir? Bunu biliyor, pardösüsünü giymesi gerektiğini biliyor, anlıyor ama yine de giymeden çıkmaya kalkışıyorsa işte bu yalan saymaktır. Adam âhirete inandığını iddia ediyor, ölümden sonra diriliş, hesap kitap vardır diyor ama öyle bir hayat yaşıyor ki bu inancın kokusuna bile rastlamak mümkün değildir. Veya meselâ namazın farz olduğunu, kılınması gerektiğini biliyor, ama yine de kılmıyor. Müddessir sûresinin son bölümünde de bu anlatılıyordu:

“Bizler din gününü yalan sayanlardandık.”
(Müddessir: 46)

Deniyordu. Dünyada mü'min görünen suçlular anlatılıyordu. Yani dünyada mü'min zannedilen ama soluğu cehennemin kapısında alan bu insanlara Müslümanlar, cennete girenler şaşkınlık içinde şöyle soruyorlardı:

“Hayrola! Niye geldiniz buraya? Bir yanlışlık filan mı oldu?”

Siz mü'min değil miydiniz? Ne işiniz var sizin burada? Bir yanlışlık mı oldu ki cennete gitmeniz gerekirken buraya geldiniz? buyurulunca bunlar dört suç sayıyorlar: Bu suçlardan birisi de:

“Biz din gününü yalan sayardık.”

Bakın din gününü inkâr ederdik değil yalan sayardık. Meselâ adama soruyorsunuz: Arkadaş ölecek misin? Tamam. Dirilecek misin? Tamam. Hesap-kitap var mı? Tamam. Peki Allah Kâdir mi? Yapar mı bunu? Tamam hepsine inanıyor adam. Ama bakıyoruz bu tamam saydığı, bu inandığı konulara aldırış etmeden yaşıyor adam. Yaşadığı hayatta bu inandığı şeylerin kokusunu bile görmek mümkün değil. Öyle bir hayat programı var ki adamın, bu inancının hiç mi hiç etkisi yok.

Yani îmanının, inandım dediği şeyin gereğini yapmıyor. Veya îmanını amele dönüştürmüyor. Çok korkunç bir suç değil mi bu? Namaz kılması gerektiğine inanıyor ama kılmıyor. Örtünmesi gerektiğine inanıyor ama örtünmüyor. Kur’an’ı, sünneti tanımadan Müslümanlık olmayacağına inanıyor ama farklı yaşıyor. Çoluk çocuğunu eğitmesi gerektiğine inanıyor ama yaklaşmıyor. İşte yalan saymak budur ve çok büyük bir suçtur. Öyleyse inandık dediğimiz şeyleri amele dönüştürmeye çalışalım inşallah.

Âyet-i kerîmede dini, din gününü inkâr edenler denmiyor, yalanlayanlar yalan sayanlar deniliyor. Öyleyse Allah için burada çok ciddi düşünmek ve kendimizi yargılamak zorundayız. Acaba dilimizle kabul ettiğimiz âhireti hayatımızla, hayat programımızla yalan sayanlardan mıyız, değil miyiz? Bunu çok ciddi düşünmek zorundayız. Çünkü unutmayalım ki yalan saymak küfürden farklıdır. İnkâr etmek, âyetleri ve âyetlerin ortaya koyduğu ölüm ötesi hayatı tümüyle reddetmek ve inanmamak demektir. Ama yalan saymak âyetlere inanmakla beraber gereğini yerine getirmemek demektir.

En'âm'da bu yalan sayanların şöyle dedikleri anlatılır:

"Hayat ancak bu dünyadakinden ibarettir, biz dirilecek de değiliz" dediler."
(En'âm 29)

Hayat, bu hayattan ibarettir. Hayat ancak bu dünya hayatıdır. Varsa da yoksa da işte yaşadığımız bu hayat vardır. Bunun ötesinde başka bir hayat yoktur dediler. Bizler bir daha diriltilecek değiliz, diyerek âhiret hayatını inkâr ettiler. Bazıları hem dilleriyle inkâr ettiler, hem de hayatlarıyla inkâr ettiler. Hem sözle, hem de hayat programlarıyla inkâr ettiler. Aslında ister dilleriyle inkâr eden kâfirler olsun, isterse dilleriyle âhirete inandıklarını iddia ettikleri halde hayatlarıyla onu yalanlayanlar olsun, bunların hepsi âhiretin varlığının farkında ve bilincindedirler.

Hainler biliyorlar aslında Allah'ı. Biliyorlar Allah'ın âyetlerini. Biliyorlar âhireti ama bile bile, peşin peşin reddediyorlardı. Çünkü bu adamların hayatları, yaşantıları, beklentileri, âhiretteki hesabı, kitabı reddetmelerini gerektiriyordu. Çünkü âhirete inandıkları zaman kesinlikle biliyorlardı ki hayatları değişecekti. Allah'a, Allah'ın âyetlerine, Allah'ın hayat programına yöneldikleri zaman huzurları kaçacaktı. Ölüm ötesi hayatın hesabı, kitabı gündeme geldiği zaman iştahları gırtlaklarında düğümlenecekti. O zaman insanlara zulüm edemeyecekler, kan içemeyecekler, tanrılıkları bitecek ve sömürü düzenleri sona erecekti. O zaman zulümleri bitecekti. Saltanatları, çıkarları sona erecekti. Onun için biliyorlar ama bile bile inkâr ediyorlardı.

Şimdi buna göre, bu âyetin ortaya koyduğuna göre Allah için bizler kendimizi, çevremizi, en yakın akrabalarımızı bir değerlendirelim. Yirmi dört saatin kaçta kaçını âhiret hesabına harcıyoruz? Bir günümüzün kaçta kaçını Kur'an'ın tâlimine, dinin tedrisine harcıyoruz? Kaçta kaçını dinin tebliğine, emr-i bi'l-marufa harcıyoruz? Kaçta kaçını işimize, aşımıza, dükkanımıza, tezgahımıza, ticaretimize, maişet teminine harcıyoruz? Öyleyse bizler Allah korusun da bugün dilimizle âhirete inandığımızı söylüyoruz ama hayatımızla,

hayat programımızla âhireti inkâr ediyoruz. Geleceğe ait planlarımızla, kazanma ve yığma hırsımızla, evlerimizin yapısıyla, hayat programımızla sanki hiç ölmeyecekmiş gibi bir program yapıyor ve âhireti yalanlıyoruz, dilimizle kabullendiğimizin gereğini yerine getirmiyoruz Allah korusun.

Bakın bu âhiretteki hesabı kitabı yalanlamanın neticeleri nasıl tezahür ediyormuş? Bu yalanmanın neticelerini şöylece sıralıyor Rabbimiz:

2. "İşte yetimi itip kakar."

Âhirete inanmayan, ya da diliyle inandığını iddia ettiği halde hayat programını bu îmana bina etmeyerek hayatıyla onu yalanlayan kişi, yetimi itip kakar. Yetimi horlar, azarlar, ona sert davranır ona baskı yaparak, zulmederek hakkını gasp eder. Yetimin hakkını yer. Yetime verilmek üzere velîsi tarafından kendisine teslim edilmiş emanet mirasa el koyarak onu kendi malından mahrum bırakır. İşte bu davranış kişinin âhirete inanmadığının, ya da onu yalanladığının görüntüsüdür. Bakın Nisâ sûresinde de Rabbimiz bu hususu anlatırken şöyle buyurur:

"Yetimlerin mallarını haksızlıkla yiyenler karınlarına sadece ateş dolduruyorlar ve yarın onlar çılgın ateşe atılacaklardır."

(Nisâ: 10)

Peygamberimiz de yetimler konusunda şehadet parmağıyla orta parmağını birleştirerek şöyle buyurdu:

"Ben ve yetime yardım eden kişi cennette işte şöylece beraberiz."

Yetim, babası olmayan demektir. Henüz buluğ çağına gelmeden babasını kaybetmiş çocuklara yetim denir. Veya babası baba olarak vardır ama her gece eve sarhoş gelip giden çocuklar da yetimdir. Babası anası tarafından Kitap ve sünnetle tanıştırılmamış tüm çocuklar yetimdir. Bilelim ki yetimlerin doyurulması gereken üç bölgesi vardır. Kafa, kalp ve mide. Kendi çocuklarımız da dahil piyasadaki tüm yetimlerin bu üç bölgelerini doyurmak zorundayız. Kafa Allah'a götürücü bilgiyle doyurulmalıdır, kalp Allah'a götürücü îmanla doyurulmalı, mide de Allah'ın helâl kıldığı rızıkla doyurulmalıdır. Karşımızdaki yetimlerin sadece midelerini doyurunca iş bitti zannetmeyelim, onların öteki bölgelerini de doyurmayı sakın ihmal etmeyelim.

Veya yetim, toplumda sosyal ve siyasal desteği, dayanağı olmayan kimseler demektir. Böyle bir dayanakları yok diye onların haklarını yemeye çalışmak, onlara olan borçlarını ödememek, elinde çeki, senedi, yasal bir dayanağı yok diye, toplumda dayıları yok diye mallarını yemeye, hukuklarını ihlâl etmeye kalkışmak, âhireti yalanlamak anlamına gelmektedir ki, bundan

şiddetle sakınmak zorundayız. Toplumda kendisine toplumsal bir dayanak bulmuş insanlara farklı, sığınağı olmayan garibanlara farklı davranmaktan Allah’a sığınacağız. Bu, bizim toplumun en büyük hastalığıdır. Kimse güçlülere dokunamıyor ama garibanları ezen ezene. Eğer âhirete inandığımızı iddia ediyorsak, kesinlikle böyle yapmayacağız.

Onlarla ilgilenmek, onların durumlarını düzeltmek, mallarını korumak, haklarına riâyet etmek, onların eğitimleriyle, ahlâklarıyla ilgilenmek, onları ıslah etmek bizim görevimizdir. Çünkü yetimler toplumun yanında Allah’ın emanetleridirler. Müslümanların görevi bu emanete, emanet sahibi olan Allah’ın istediği biçimde davranmaktır. Yani babasızları babalılar gibi korumak, rahat ettirmek babalarının yokluğunu onlara hissettirmemek bizim görevimizdir.

Tefsir kitaplarının anlattığına göre âhirete inanmayan, ölüm ötesi hayatın hesabını reddeden Ebu Cehil ve As bin Vail kendilerinde hakkı olan bir yetimin malını vermek istememişler, Rasulullah efendimiz de o yetimlerin hakkını bu adamlardan alıvermiş ve bu hadise üzerine sûrenin bu âyeti nâzil olmuş gibi rivâyetler vardır. Tamam dün bunu yapan onlardı ama kıyamete kadar âhireti yalanladıkları için yetimlerin haklarını yiyen herkesi içine almaktadır bu âyet.

Başka? Âhireti yalanlamanın bir başka tezahürü de bakın şöyleymiş:

3. “Yoksulu doyurmağa yanaşmayan kimse işte odur.”

Ölüm ötesi hayatı reddeden, âhiretteki hesap-kitabı yalanlayan kişi yoksulu doyurmayan, miskinin doyurulmasını teşvik etmeyendir. Miskin, belini doğrultacak hiçbir şeyi, hiçbir malı, mülkü olmayan ve insanlardan bir şeyler isteyen demektir. Bütün imkânlarını kullandığı halde yine de ihtiyaçlarını temin edemeyen ve bu sebeple istemek zorunda kalan kişilere de yardım elimizi uzatmak zorundayız. İslâm aslında dilenmeyi meşru görmez. İslâm toplumunda çalışıp kazanabileceği halde dilenen bir ferdin varlığı asla düşünülemez. Hem dilenenler açısından bu böyledir, hem de o toplumun zenginleri açısından buna imkân yoktur.

Dikkat ederseniz burada ***“İtam’ul miskin”*** denmemiş de ***“Taam’ul miskin”*** denmiştir. Yani miskini doyurmazlar, fakiri yedirmezler değil de mana, onun kendi yemeğini ona vermezler demektir. Onun kendisine ait olanı kendisine vermeye teşvik etmezler demektir. Yani o yemek zaten o miskinin hakkı iken, onun kendi hakkını ona vermezler, yedirmezler. Halbuki o yedirecekleri yemek onların kendilerinin değil, bizzat o miskinindir. Binaenaleyh birine bir şeyler verirken, bir fakire bir şeyler yedirip ikram ederken söylenebilecek en güzel söz şöyle demektir: “Al kardeşim! Bu benim değil senindir! Ben şu anda sana benim olan, bana ait olan bir şeyi değil, senin

kendinin olan bir şeyi veriyorum. Bu senin hakkındır. Bu benim malımın içinde sana verilmek üzere Allah'ın hakkıdır. Allah bunu sana verilmek üzere bana vermiştir, al hakkını da beni bu sorumluluktan kurtar!" Hani Meâric sûresinde:

"Onların mallarında isteyen ve isteyemeyenlerin hakkı vardır."
(Meâric 24,25)

Buyuruluyordu ya, işte bu verdiğimiz bizim malımızın içinde onlara verilmek üzere Rabbimizin koyduğu fazlalıktır ve onu onlara güzellikle ulaştırmak zorundayız.

Ama bakın burada âhirete inanmayan insanlar, miskinlerin hakkı olan yemeği onlara yedirmiyorlar. Yani ne kendileri o miskinlerin hakkını onlara verirler, ne de başkalarını bu konuda teşvik ederler. Tabii kendi elinde olanları Allah'ın fakir kullarına yedirmeye yanaşmayan birisinin başkalarını bu konuda teşvik etmesi de düşünülemeyecektir. Yoksulların, fakirlerin doyurulması konusunu başkalarına da hatırlatarak hayırlı bir işe sebep olmazlar. Allah'la arası iyi olmayan, Allah'la iyi bir ilişki içinde olmayan birisinin kullarla iyi ilişkiler içinde olması zaten mümkün değildir. Allah'ın hakkına riâyet etmeyen, elbette kulların hukukuna da riâyet etmeyecektir. Kendisi fakirleri doyurmadığı gibi başkalarının malında da cimrilik gösterir. Bunun sebebi de toplumda garibanların daha çok ezilip ezenlerin hâkimiyetinin devamını sağlamaktır.

Âyet-i kerîmede bunun insanların âhiret anlayışlarının ve buna dayalı olarak da mala bakışlarının bozukluğundan kaynaklandığını anlatıyor Rabbimiz. Sanki Allah'ın fakir kullarından kıskandığı o malı kendisi kazandı, sanki kendisi buldu, sanki kendisinin o mal. Zaten böyle düşünen, kendilerini mülkün sahibi gören insanlar zırnık bile veremezler. Âhirete inanmayanlar bunu asla anlayamazlar. Halbuki Allah herkese rızık takdir ederken fakirlere verilmek üzere bir fazlalık vermektedir ve bu fazlalığın sahiplerine ulaştırılmasını istemektedir.

4-5. "Vay o namaz kılanların haline ki: Onlar kıldıkları namazdan gafildirler."

Veyl o namaz kılanlara. Yazıklar olsun o namaz kılanlara. Cehennemin veyl deresine gitsin onlar. Cehenneme akasıcalar, cehenneme dolasıcalar. Yuh olsun onlara.

"Veyl" kelimesi Kur'an ve sünnette hem kâfirler, hem de Müslümanlar hakkında kullanılmaktadır. Bu tabir Müslümanlar için kullanıldığı zaman, yazıklar olsun, yapmamalıydınız bunu gibi anlamlara gelirken, kâfirler hakkında kullanıldığı zaman da cehenneme gidesi-celer, cehennemin veyl deresine yuvarlanasıcalar anlamlarına gelmektedir. Burada, Mutaffifin ve Hümeze

sûrelerinin başında ve Mür-selât sûresinin 10. âyetlerinde ve kitabımızın değişik yerlerinde kâfirler için kullanılmakta ve bu ifadenin geçtiği yerlerin hemen hemen pek çoğunda mala bakışın bozukluğu gündeme getirilmektedir.

Âyet-i kerîmede namazı sallayanlar anlatılır. Namazı Allah'ın istediği biçimde ikame edenler değil de salla yapanlar anlatılmaktadır. Namaz kılmaktan gafil adamlar da kıldık zannediyorlar veya namazı bir hareket zannediyorlar. Veya namazı kılınca tamam zannediyorlar. Namaz bitti, namazı kıldık Müslümanlık tamam zannediyorlar. Namazla din kurtarma çabasına giriyorlar. Halbuki Kur'an'da, dinde, İslâm'da böyle hiçbir şeye karışmayan, mücerret kendi başına bir namaz yoktur. Hiçbir şeye karışmayan, hayatta hiçbir fonksiyonu olmayan bir namazdan söz edilmez İslâm'da. Namaz Allah'tan mesaj alma ve alınan o mesajla hayatı düzenleme makamıdır. Namaz, hayatın mihveridir. Namaz, namaz öncesi hayatın Allah'a raporunu ve tekmilini vermektir. Binaenaleyh hayatı düzenlemek üzere Allah'tan mesaj alınmadan kılınan bir namaz, namaz değildir. Ne okuduğunu, ne söylediğini anlamadan kılınan bir namaz Allah'ın istediği bir namaz değildir. Namaz sonrası hayatta etkili olmayan bir namaz, namaz değildir. Onun içindir ki namazla hayat doğru orantılıdır. Namazı düzgün olan kişinin hayatı da düzgündür. Namazı bozuk olanın tüm hayatı bozuktur.

Demek ki Allah'ın istediği biçimde tüm hayatı düzenleyecek bir namaz kılanlar değil de, namaz gösterisinde bulunanlar, namaz kılmadıkları halde namaz kılıyormuş gibi davranan ve çevrelerini aldatan insanlar anlatılıyor burada. Rabbimiz veyl olsun bu şekilde namaz kılanlara buyurduğuna göre, öyleyse birinin namaz kıldığını görüvermemiz, onun gerçek Müslüman olduğuna ve kurtulduğu düşüncesine götürmemelidir bizleri. Eğer adam namazında sâhûn, lâhûn, sâhiv ise burada olduğu gibi, onun namazı da, kendisi de merduttur.

Ancak dikkat ederseniz âyet-i kerîmede ***"Fi salâtihim"*** denmemiş de ***"An salâtihim"*** denmiştir. Aslında Rabbimizin böyle buyurması biz Müslümanlar için çok büyük bir müjde, çok büyük bir rahmet eseridir. Çünkü birisinde namazdan gaflet, ötekisinde namazda gaflet kast edilir. Namazdan gafletle, namazda gaflet birbirinden farklıdır. Namazda, namazın içinde gaflet affedilirken, namazdan gaflet nifak alâmetidir. Müslümanlar namazın içinde gaflet edebilirler, namazın içinde unutarak, yanılarak gaflet edebilirler. Bu nifak değildir. Hattâ namazın içinde bir şeyleri unutmak günah bile değildir. Nitekim Allah'ın Resûlü de namazda unutmuş ve bu unuttuğunu telafi etmek için sehiv secdesi yapmıştır. Tabii gözlerim uyur ama kalbim asla u-yumaz diyen Allah'ın Resûlüne bu konuda bizim için hüküm konsun diye Rabbimiz unutturmuştur diyoruz. Kıyamete kadar bu konuda na-mazında unutanlar için teşrinin ortaya çıkması adına bu şarttı.

Onun içindir ki burada Rabbimiz ***"Fi salâtihim sahun"*** Onlar namazlarında yanılırlar, namazlarında unuturlar ve gaflet ederler buyurmamış da, ***"An salâtihim sahun"*** Onlar namazlarından gafildirler buyurmuştur. Namazla alâkalı bir gaflet içindeler onlar. Namazla ilgileri, irtibatları yoktur onların. Namazı kılmışlar kılmamışlar fark etmez onlar için. Namaza aldırış etmezler. Namaz için Rabbimi-zin belirlediği vakitte namazın kılınıp kılınmadığına aldırış etmezler. Namazı vaktin dışına çıkarırlar. Vaktin evvelinde kılmayıp sonuna taşırırlar. Veya namazlarını Allah'ın emrettiği biçimde tâdil-i erkanına riâyet ederek değil de, tavuğun yem devşirdiği gibi kılarlar. Namazda okuduklarının manasını düşünüp tedebbür etmezler, namazlarında Allah'tan hayatlarını düzenleyecek hiçbir mesaj almazlar. Hayatlarında hiçbir fonksiyonu olmayan, ruhsuz hareketler manzumesidir namazları.

Namazın ehemmiyetinden habersizdirler. Namazın terkinden müteessir olmazlar, kılıp kılmadıklarına, vaktin geçip geçmediğine aldırış etmezler. Namazlarını Allah'ın rızası için değil de dünyevî maslahatlar için kılarlar. Onun içindir ki insanların arasındayken kılarlar ama kendi başlarına kaldıkları zaman terk ederler. Namazı kılarlarken hayrını ummazlar, terk ederken de Rablerinin ikabından korkmazlar. Namazla mağrur olup din sadece namazdan ibaretmiş zannederek onunla din kurtarma gayretine düşerler. Dini sadece namazdan ibaretmiş zannederek namazın istediği diğer kulluklardan gaflet ederler. Namazın kıyamından, kıraatinden, rükusundan, sücudundan habersiz sanki bir teyp gibi veya bir robot gibi şuursuzca yatıp kalkarlar. Namaz boyunca Allah'ı hiç zikretmezler. Kalpleri kafaları başka yerde, iskeletleri namazda, böyle şekil olarak bir namaz kılarlar. İşte Allah diyor ki, veyl olsun bu şekilde namaz kılanlara. Bu namaz onları Allah'tan uzaklaştırmaktan başka bir işe yaramayacaktır.

Bakın Allah'ın Resûlü bir hadislerinde namazın bizim hayatımızdaki önemini şöyle anlatır:

"Güvenilirliliği olmayan kimsenin kâmil imanı yoktur, temizliği olmayanın da namazı yoktur, namazı olmayanın dine bağlılığı yoktur. Dinde namazın yeri, bedende başın yeri gibidir."

Anlamak için bir de tersinden okuyalım. Yâni bir insan eğer kâmil iman sahibi olmak isterse mutlaka güvenirliliği olmalı. Ona güvenilmeli. Yine bir adam namaz sahibi olmak istiyorsa, namazım var olsun istiyorsa, namazının olmasını istiyorsa o zaman onun temizliği olmalıdır. Kalp temizliği, beden temizliği. Hadesten taharet, necasetten taharet diye meşhurdu eskiden bu tabirler. Görünür pisliklerden temizlik, görünmez pisliklerden temizlik. Yine eğer bir insan dine bağlı olmak istiyorsa namazı olmalı onun. Eğer namazı yoksa

dine bağlılığı da yoktur onun. Eğer dine bağlı olmak, dine bağlılığının olmasını isti-yorsa mutlaka namazı olmalıdır. Eğer bir bedende başın yeri önemliy-se, yâni baş bedende ne kadar önemli bir yer işgal ediyorsa, namaz da dinde işte öyle bir yer işgal eder.

Ne anladık? Bir insanın güvenirliliği olacakmış. Güvenilebilecekmiş. Yâni ashap dönemine bakın, peygamberimizi zaten "Muham-med'ül Emin" biliyoruz, güvenilir kişi olarak yalnız müslümanlar değil, düşmanlar, kâfirler de güveniyorlardı ona değil mi? Bizler de aynen öyle olmalıyız. Biz de öyle olsak. Bize de düşmanlar bile güvense. Çünkü müslümanız biz, mü'miniz. Biz Allah'a verdiğimiz sözü tutarız, Allah'tan dolayı müslümanız. Biz Allah'a iman ederiz, Allah'tan dolayı mü'miniz.

Evet biz Allah'tan dolayı mü'min ve müslümanız, birilerine gösteriş derdimiz, merakımız yoktur. Kâmil iman sahibi olması gereken kişinin güvenilir kimse olması gerekir öyleyse. Güvenilen, dediyse ta-mam. İyi ama meselâ kâfir dünya ile iç içe yaşayan insanlar biliriz. Hani Avrupa'da yaşayan insanlar diyebilirsiniz, Avustralya dahil. Orada müslümanlarla beraber yaşayanlardan biri Türkiye'ye gelmiş, bir iş icabı bir yerlerde görevli. Onunla sözleşmiş buradakilerden biri. Söz arasında demiş ki "inşallah", aman demiş olmaz, vazgeçtim ben. Niye? Çünkü ben memlekette çalıştığım yerde bir müslüman vardı, "inşallah" dedi mi mutlaka dinlemezdi o sözü, yerine getirmezdi, sen de öyle dedin galiba, ben bunu yerine getirmeyeceğim dedin. Ben bunu yapmayacağım, sen boşuna bekleme dedin anlamına gelmez mi bu söz diye çok acı bir gerçeği haber vermiş. Yâni müslümanın "inşallah"ı yalanı anlamına mı geliyor Allah korusun.

Öyle değil. Müslüman dedi mi can pahasına yerine getirecektir. Çünkü müslümanın peygamberi Rasûlullah söz vermiş de hattâ peygamberliğinden önce, üç gün bekleyivermiş birisini orada. Bekleyeyim demiş çünkü. Vereceğine söz verdi mi verir. Alacağına söz ver-di mi alır. Yapacağına söz verdi mi yapar. Geleceğine söz verdi mi gelir. Ama Allah'ın kabul ede-ceği bir mazereti varsa insanlar kabul etsin ya da kabul etmesinler ne fark eder. Çünkü o müslüman Allah'a verdiği sözü tutar. Peygambere verdiği sözü tutar. Ama bakın verdiği sözü tutmayan, güvenirliliği olmayan insanlar Allah ve peygambere karşı da aynen güvensiz davranıyorlar da ondan. Sanki işin aslı öyledir. Yâni Allah; şöyle yaparsan sana cennetim var, böyle yaparsan bak azabım var, cehennemim var dediğine de güvenmiyorlar galiba da kendileri de güvensiz davranıyorlar, güvensizlik aşılıyorlar. Böyle olunca da kâmil iman da kayboluveriyor.

Abdesti olmayanın, yâni hadesten taharet dediğimiz, necasetten taharet dediğimiz madde planında tüm pisliklerden arınmayan ki-şinin namazı yoktur. Yâni bir insanın kalbi temiz değilse, kalbini her gün yıkamıyorsa değil,

niyetlerini tertemiz Allah'a ait kılmıyorsa, işte o insanın namazı yoktur. Yâni hayatı düzenleyen bir namaz olacaktı ya namaz, tertemiz bir kalp ile, tertemiz bir bedenle, tertemiz bir evle, tertemiz bir toplumla namaz bütünleşince namaz olacaktır. Değilse namaz tertemiz olacak, ama hayat pis, pisliğin içinde bir namaz, ya da pisliği temizlemeyen bir namaz, o namazın yokluğuna hükmedeceğiz.

Namazı olmayanın dine bağlılığı yoktur. Yâni bir adam hem dindar olduğunu söyleyecek, hem dindar olduğunu iddia edecek, hem de namazı olmayacak, bu ne mantık bunu siz düşünün. Dilim varmadı söylemeye. Yâni bir adamın namazı olmayacak ve dine bağlı olacak. Dine bir adamın bağlanacağı ilk yer, asıl yer namazken, o yoksa ve o adam dine bağlılığını iddia ediyorsa bilmiyorum nasıl bir bağlılıktır bu? Nasıl bağlanmaktır bu? Hangi din ve nasıl bağlanmak?

Çünkü dinde namazın yeri, bedende başın yeri gibidir. Yâni düşünün bir adamın başı olmayacak ve adam olacak. Mümkün mü bu? Peki yani baş olmayınca zaten ölü diyorsunuz, hattâ o tür cenazeyi yıkamak bile zoruna gider değil mi müslümanların? O hale gelmişse, Allah kimsenin başına vermesin. Allah dayanamayacağımız şeyle imtihan etmesin, baştan dua edelim. Peki bir de şöyle söyleyelim: Baş var da fonksiyonlarını yitirmiş. Görmeyen gözleri olan bir baş, işitmeyen kulakları olan bi baş, konuşmayan dili olan bir baş, ya da dönmeyen, sağa sola dönemeyen, fark etmeyen, fark edemeyen, koku olmayan, hissetmeyen bir baş. Ya da aklı olmayan bir baş düşünün. Ne dersiniz? Böyle bir vücudu siz de sevmediniz değil mi? İşte namazı olmayan bir din de böyleymiş.

Mücahit kıraatinde de bu ***"Sahun"*** ifadesi ***"Lahun"*** olarak geçmektedir. Yani onlar namazlarını oyun ve eğlence yerine korlar. İşte böyle evdi, arabaydı, kooperatifti, dükkandı, müşteriydi, fabrikaydı, parktı, plajdı, piyasaydı, kazançtı, paraydı, puldu, teypti, televizyondu bunlarla uğraşırken namaz kılacak zamanları kalmamıştır onların. Tevbe sûresinde anlatıldığı gibi öteki işlerinden namaza zaman bulamadıkları için namaza tembel tembel, üşene üşene kalkarlar:

"Namaza tembel, tembel gelirler."

(Tevbe 54)

Allah'ın Resûlü Buhârî ve Müslim'in birlikte rivâyet ettikleri bir hadislerinde bu hususu anlatırken şöyle buyurur:

"İşte bu münafığın namazıdır! diye üç defa tekrar eder ve sonra buyurur ki: İkindi vaktinde oturarak güneşin batışını seyreder. Güneş

şeytanın iki boynuzu arasına girene kadar durup seyretmeyi sürdürür. Bu vakitten sonra kalkıp horozun yerden yem devşirdiği gibi dört defa eğilip kalkar. Allah'ı da çok az zikreder."

Yine bakın Nisâ sûresinde Rabbimiz münâfıkların namazlarını anlatırken şöyle buyurur:

"Doğrusu münâfıklar Allah'ı aldatmaya çalışır, oysa O, onlara aldatmanın ne olduğunu gösterecektir. Onlar namaza tembel tembel kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar. Allah'ı pek az anarlar."

(Nisâ 142)

Şimdi bize dönüyorum. Şu kıldığımız namazların görünüşte hiçbir fonksiyonu yok gibi değil mi? Yani bu kıldığımız namazların hayatımıza hiç etkisi yok gibi değil mi? Sanki biz de namazlarımızda Allah'ı çok az zikrediyoruz değil mi? Bizler de namazlarımızda ne okuduğumuzun, Allah'a hangi taahhütte bulunduğumuzun farkında değiliz, değil mi? Namazda aldığımız mesajı namaz sonrası hayatımıza taşımamız ve namaz sonrası hayatımızı onunla düzenleme kavgamız hiç yok gibi değil mi? Hayattan kopuk bir namaz kılmadan yanayız değil mi? Yani bizim hayatımızda da namaz öncemizle namaz sonramız hiç değişmiyor gibi değil mi? Sanki mektubu atıp o dertten kurtulma işi gibi namaz kılmadan yanayız değil mi? Bu durum gerçekten çok kötü bir durumdur. Öyleyse Allah için bunu bir daha düşünelim. Düşünelim de kendi namazlarımızda kendi kendimize beddua etmekten kurtulalım inşallah. Allah'ın istediği, Rasulullah efendimizin tarif ettiği gibi bir namaz kılmanın yollarını arayalım .

Çünkü Bakara'nın anlattığına göre ibadetlerin dış formlarına önem vermenizin fazla bir değeri yoktur. Namazda yüzünüzü şekil olarak doğuya ya da batıya döndürmeniz gerçek îman, gerçek birr ve iyilik değildir. Yani ruhsuz bir biçimde, sadece şekil olarak bazı dinî formalite ve törenleri icra ederek dindarlık gösterisinde bulunmanız gerçek îman ve gerçek takva değildir. Gerçek îman, bir takım hareketleri yapmak, şuraya, ya da buraya dönmek, Kâbe'ye ya da Mescid-i Aksa'ya yönelmek, yatıp kalkmak değildir, diyor Rabbimiz.

6. "Onlar gösteriş yaparlar."

Onlar namazlarını gösteriş için kılarlar, müraîdirler. Karşılıklı müraîleşirler insanlarla. O insanlara amellerini, namazlarını gösterir, insanlar da ona övgülerini, beğenilerini, alkışlarını, teveccühlerini gösterirler. İnsanlar duysunlar, görsünler, takdir etsinler diye namaz kılarlar. Yaptıklarının tümünü bu dünyada karşılığını görmek için yaparlar. Çevrelerinde kendilerini görebilecek kimse varsa namaz kılarlar, yoksa kılmazlar.

Bakın Buhârî ve Müslim'in birlikte rivâyet ettikleri bir hadislerinde Allah'ın Resûlü şöyle buyurur:

"Kim yaptığını duyurmak isterse mutlaka Allah onu duyurur."

Her kim ki yaptığı bir hayrı şöhret kazanmak için, teveccüh elde etmek için halka duyurursa, Allah onu rezil rüsva eder. Her kim ki halk nazarında bir mevki edinmek için işlediği bir hayrı halka gösterir, riyakârlık ederse kıyamet günü onun tüm sırlarını deşifre etmek sûretiyle Allah da onu rezil edecektir.

Arkadaşlar, yaptığımız her şeyi sadece Allah için yapacağız. Sadece Rabbimizin rızasını bekleyeceğiz. Başkaları alkışlasın, başkalarının gözünde büyüyelim, başkaları nezdinde şöhretimiz büyüsün adına hiçbir hedefimiz olmayacak. Allah'tan başkalarının gözünde şöhrete kurban gitmemeliyiz. Bakın bu konuda bir rivayet nakledeyim.

İbni Ebi Meleke'den Buhâri naklediyor: İbni Abbas Ayşe anne-mize Rasûlullah Efendimizin yanına gömülmesini teklif edince, Ayşe annemiz; "İnsanların bana övgü yağdırmasından korkuyorum" buyurmuştur. İbni Abbas'ın hemen arkasından İbni Zübeyr girer yanına, yeğenidir, Hz. Ayşe der ki; "biraz önce yanıma İbni Abbas geldi, beni öven sözler sarf etti, artık unutulmak istiyorum" der. Peki Ayşe annemizin bu isteğine benim şimdi bunları nakletmem engel oluyor mu dersiniz? Madem o unutulmak istemiş, ben ne diye hâlâ onun sözünü hatırlayıp hatırlatıyoruz? Biz onların bize din öğreten insanlar diye anlıyor ve dinlemek istiyoruz. Onları peygamber makamına çıkarmak dileğimiz asla olmadı, olmasın da inşallah. Biz onları asla tanrılaştırmak istemedik. Hz İsa aleyhisselama bakış gibi bir bakış geliştirmek istemiyoruz. Bunun yasaklığına inanıyoruz, Allah imanımızı devamlı ve makbul kılsın. Ama Hz Ayşe annemizin bu dediği bizim dini anlamamıza yardımcı olacak diye öğrenmeye ve size nakletmeye çalışıyoruz.

Yine Abdullah Bin Zübeyre başka bir sözü var Ayşe annemizin. "Beni diğer arkadaşlarımın yanına defnedin. Resûlullah'ın yanına defnetmeyin. Çünkü insanların beni lâyık olmadığım şeylerle övmelerini istemiyorum"

Bu iki haber bana şunları anlattı. Rasûlullah Efendimizin odası, yani Hz Ayşe annemizin kaldığı ev bir odadan ibaretti ve sadece üç kişiye mezar olacak genişlikteydi. Rasûlullah Efendimiz o odada ve Hz Ayşe annemizin dizinde vefat etmişti. Bunun üzerine yine peygamber efendimizden öğrendiğimiz bir gerçekle; "Peygamberler vefat ettikleri yerlere defin olunur" dan dolayı Rasûlullah oraya defin olundu. Sonra ondan iki yıl kadar sonra en yakın arkadaşı Ebu Bekir Efendimiz vefat edince o da oraya defnedildi. Geriye bir kişilik kabir

olabilecek bir yer kalmıştı. Bir evin büyüklüğünü düşünebiliyorsunuz değil mi böyle olunca? Zaten kimi rivayetlerden öğreniyoruz ki Rasû-lullah Efendimiz bazen gece namazı kılarken secdeye gideceğinde Hz. Ayşe annemizin ayaklarını şöyle bir kenara alır ve öyle secdeye giderdi. Yâni genişliğini, enini boyunu anlayın evin. Ne kadar geniş ve ferah bir ev değil mi? Elbette peygamber genişliğinde, peygamber rahatlığında bir ev….

Evet orada bir kişilik bir mezar yeri varken Ömer Efendimiz o cinayetten sonra, mescidde hançerlendikten sonra ölüm öncesi haber gönderiyor Ayşe annemize. Annemiz izin verirse ben oraya defin olsam diye. Hz. Ayşe annemiz de izin veriyor. Ama kendisinin bu işe bakışı şöyledir: "Beni diğer arkadaşlarımın yanına defin edin. Baki mezarlığına. Çünkü insanların beni lâyık olmadığım şeylerle övmelerini istemiyorum. Biraz önce İbni Abbas geldi, beni öven sözler söyledi, ben unutulmak istiyorum."

Bundan anlıyoruz ki müslüman hiçbir zaman şöhrete kurban gitmeyi istemeyecek. Meşhur olmaktan yana hiçbir hevesi, emeli olmayacak. Meşhur olmaya derdi olmayacak müslümanın. Ama Allah onu müslümanların kalbine sevgiyle yerleştirirse bu ayrıca bir şereftir elbette. Bunu isteyeceğiz tabi. Çünkü bir hadisin beyanıyla Allah bir kulunu sevdi mi Cebrail'e haber verir, o da onu tüm göktekilere ve yerdekilere sevdirir. Yâni ben insanların beni Allah için sevdiklerini bilirsem bu benim için şeref verir, Allah'ın benim için sevgisinin bir işareti olduğunu anlar ve sevinirim, bu güzeldir, bu şöhret değildir, buna her müslümanın hakkı vardır, ama lâyık olmadığımız şekilde, uçurup kaçırmak biçiminde, bizi biz olmadığımız biçimde anlatış türünde bir sevgi, yada şöhret elbette sevilmeyecektir. İşte Ayşe annemiz de ondan korkuyor ve diyor ki ben istemiyorum, yani o anlamda unutulmak bile istiyorum. Ama elbette biz onun haklı olarak peygamberi bize tanıtıcı bilgileri konusunda onu unutmayacak ve onunla beraber olacağız elbette.

Biz ne kadar tanıyoruz Hz. Ayşe'yi? Nasıl tanıyoruz onu? Siz isterseniz bunu biraz daha genelleyin. Biz dini ne kadar tanıyoruz? Biz kitabı, bir peygamberi ne kadar tanıyoruz? Söyleyin Allah aşkına. Meselâ yaşadığınız şehir kadar siz dininizi tanıyor musunuz? Bulunduğunuz yerden, pencereden bakıverin hemen şöyle, bu sokak nereye götürür sizi? Şu sağdaki cadde nereye çıkar? Şu önünüzdeki evler, şu etrafınızdaki sesler sizi ne kadar ilgilendiriyor? Babanızı ne ka-dar tanıyor, hocanızı ne kadar biliyorsunuz? Peki ama dininizi de o kadar tanıyor musunuz? Evinizi tanıdığınız kadar kitabınızı tanıyabiliyor musunuz? Oturduğunuz odalarınız, mutfağınız, eşyalarınız, dolaplarınız kadar kitabınızı tanıyor musunuz? Şuarâ denilince, Neml, Ankebût, Kasas denilince neler hatırlıyorsunuz? Bir de Hz Ayşe annemiz deyince söyleyin sizler sizi doğuran annenizi mi daha iyi tanı-yorsunuz, yoksa onu mu?

Evet, hayatımızı Allah için yaşayacak, yaptıklarımızı Allah için yapacak, sadece O'nun rızasını isteyecek ve başkalarının gözünde şöhrete kurban gitmeyeceğiz. Riyadan sakınacağız. Allah korusun, riya, insan nefsinin ve şeytanın ona karşı oynayabileceği en son silâhtır. Sapma ve saptırma adına önüne çıkan tüm engelleri yenen, tüm tehlikelere göğüs geren pek çok mü'min burada mağlubiyetin acısını tatmaktadır. İnsanın tökezlediği, düştüğü noktadır burası. Hem öyle korkunç bir silâhtır ki bu riya, Allah korusun tüm amelleri yok ediverir, siliverir.

Öyleyse tüm amellerimizi Allah için yapacağız. Namaz mı kılıyoruz? Allah için kılacağız. Birisine yardım da mı bulunuyoruz? Allah için yapacağız. İlim mi öğreniyoruz? Sadece Allah için öğreneceğiz. Allah için yaptığımız bir amele Allah'la birlikte başkalarını ortak etmeyeceğiz. Çünkü zaten böyle bir ameli Rabbimiz kabul etmiyor. Bakın Müslim'de rivâyet edilen bir hadis-i şeriflerinde Allah'ın Resûlü bu hususu şöyle anlatır:

"Allahu Teâlâ şöyle buyurdu: "Ben şeriklerin şirkten en müstağnî ve münezzeh olanıyım. Her kim ki yaptığı bir amelinde başkalarını bana ortak yapar (riyakârlık ederse) onu şirkiyle baş başa bırakırım. Yani onu o amelinin sevabından mahrum bırakırım."

Yaptığımız amellerimizi sadece Allah için yapmalıyız, ona O'ndan başkalarını ortak etmemeliyiz. Tamam Allah için yapıyorum ama insanlar da görsünler, tamam Allah için kılıyorum ama insanlar da beğensinler, tamam Allah için veriyorum ama şunların şunların da gönülleri olsun, tamam Allah için okuyorum ama şu şu makamlara da geleyim, tamam Allah için anlatıyorum ama insanlar da alkışlasınlar diye yapılan amellerin hiçbirisini kabul etmeyeceğini ve bu konuda kendisine ortak ettikleriyle yarın o kişiyi baş başa bırakacağını, mükafatını ondan iste diyeceğini anlatıyor Rabbimiz. Eğer yarın o hatırına amel yaptıklarımız bize bir şeyler verebileceklerse, tamam; ama onlar da Allah'a muhtaç olacaklarsa bunu yapmayalım.

Yemek yediriyoruz, insanları memnun etmek için değil sadece Allah için olmalı, elbise giyiniyoruz insanlar düzgün desinler diye değil, sadece Allah için, ev eşyası alıyoruz insanlar görsünler diye değil sadece Allah için. Yani tüm amellerimizi sadece Allah için yapmaya çalışacağız. Hem ziyaret, hem ticaret olmayacak. Çünkü içine Allah'ın rızasından başkası karışan her amel boşa gitmiştir. Hattâ bundan da öte o amelin sahibi de helâk olmuştur. Meselâ bakın Ebu Dâvûd'da rivâyet edilen bir hadislerinde Allah'ın Resûlü Allah'ın en çok sevdiği ilmi bile herhangi bir dünya menfaatinden, bir dünya garazından ötürü öğrenen kişinin cennete girmek şöyle dursun cennetin kokusunu bile alamayacağını anlatmaktadır. Meselâ adam doktora adına hadis öğreniyor, âyet

öğreniyor doçentlik adına, hafızlık öğreniyor vazife almak adına veya kitap yazmak adına, para kazanmak adınaysa, bunların hepsi boştur.

Meselâ adam arkasına bin kişi geçtiği zaman farklı okuyor Kur'an'ı değil mi? İki üç kişi olduğu zaman da farklı okuyor imam efendi. Veya meselâ cuma ve perşembe ezanlarını farklı okuyor değil mi? Veya yalnızken kıldığı namazla insanların içindeyken kıldığı namaz farklı oluyor değil mi? Ne yapmaya çalışıyor bu adam? Beled sûresiyle diyecek olursak:

"O, kimsenin kendisini görmediğini mi zannediyor?"
(Beled 7)

Böyle yapan kişi, başkalarına gösteriş için mal harcayan, başkaları görsün diye namaz kılan kişi zannediyor mu ki kendisini kimse görmüyor? Yoksa hesabını buna göre mi yapıyor? Yoksa yaptığı o amelini Allah görmedi mi ki başkalarına da duyurmaya çalışıyor? Allah kendisini görmedi mi ki başkalarına anlatıp duruyor? Yoksa işlediği o amelinin mükafatını başkaları mı verecek? Yani kimin adına yaptı bu ameli de kimden mükafat bekliyor?

Dini reddeden, âhireti yalan sayan kişi, gösteriş için namaz kılar. Veyl olsun o namaz kılanlara, diyor Rabbimiz. Bir de:

7. "Onlar (eğreti olarak) basit şeyleri dahi vermezler."

Bir de Mâûnu menedenlere veyl olsun diyor Rabbimiz. Mâûn, zekâttır demişler. Veya Mâûn, kap kacak, biber, tuz, iğne-iplik gibi kullanılıp geri verilmek üzere komşunun komşuya verdiği ödünç avadanlıklardır denilmiştir. İşte bunları da menederler. Elbette Allah'ı hesaba katmayan kişi O'nun mahlukâtını da hesaba katmaz. Allah'ı ciddiye almayan kişi elbette mahlukâtına hiç değer vermez. Allah'a karşı sorumluluk duymayan kişi elbette kullarına karşı hiç sorumluluk duymayacaktır. Allah'la iyi ilişki içinde olmayanın kullarla iyi ilişkiler içinde olması elbette beklenemez.

Mâûn, insanların kendisine ihtiyaç duydukları küçük ve değersiz eşyalardır. Zengin de olsa, fakirde olsa insanların birbirlerine karşı ihtiyaç duydukları ariyet eşyalardır. Tabi kendisine geri verilecek olan bu ufak tefek şeyleri bile insanlardan esirgeyen birisinin kendisine bir daha dönmeyecek olan zekâtı vermesi zaten mümkün değildir. İhtiyaç anında komşusundan arabasını, telefonunu, tavasını tenceresini kıskanan bir adamın zekât gibi bir sorumluluğu reddedeceği kesindir.

Dikkat ederseniz önce bu adamların namazlarının bozukluğundan bahsetti Rabbimiz, sonra da bu insanların mala bakışlarının bozukluğundan söz etti.

Çünkü namaz, bedenle ilgili tüm ibadetleri kapsar; Mâûn da malla ilgili ibadetleri kapsar. Yani birisi bedensel kulluğu, ötekisi de malî kulluğu anlatır. Birisi kişinin bedeninde Allah'ı söz sahibi bilmesinin ifadesi, ötekisi de malında Allah'ı yetkili bilmesinin ifadesidir. İşte âhirete inanmayan kişinin böyle hem bedenî hem malî, hem bireysel, hem de toplumsal kulluk anlayışlarının bozukluğunu anlıyoruz. İşte tüm bunlar âhirete îmanın bozukluğu sonucunda oluyor.

Bu sûreyi de burada bitirdik. Rabbim hepimize duyduğumuz bu âyetlerin istediği gibi iman etmeyi, bu imanla hayatı düzenlemeyi, kendimizin dirilişine sebep kılmayı, kendimizi dirilten bu âyetlerle başkalarını dirilişine koşmayı nasip etsin.

Sübhanekallahümme ve bihamdik. Eşhedü en la ilahe illa ente. Estağfiruke ve etûbü ileyk.